

رمضان در ایران؛ آداب و رسوم خاص هر دیار

ماه رمضان، ماهی پر از معنویت و ارتباط با خداست که در گوشه و کنار ایران با آداب و رسوم خاص خود گرامی داشته میشود. هر استان و هر منطقه‌ای، با توجه به تاریخچه فرهنگی و مذهبی‌اش، به شیوه‌ای منحصر به فرد این ماه عزیز را جشن می‌گیرد. از افطارهای ساده در روستاهای کوهستانی تا مراسم مذهبی در شهرهای بزرگ.

به گزارش ایرنا زندگی- ماه رمضان در ایران، فراتر از یک مناسبت مذهبی است. این ماه فرصتی است برای به نمایش گذاشتن تنوع فرهنگی، مذهبی و اجتماعی در نقاط مختلف کشور. از غذاهای خاص و مراسم‌های مذهبی گرفته تا مراسم خیریه و کمک به نیازمندان، هر منطقه از ایران ویژگی‌های خاص خود را در این ماه نشان میدهد. آنچه که در همه این آداب و رسوم مشترک است، روحیه همبستگی، محبت و احترام به یکدیگر است که در دل هر کدام از این آداب نهفته است. رمضان در ایران، نه تنها فرصتی برای تقویت ارتباط با خدا، بلکه فرصتی برای تقویت روابط اجتماعی و فرهنگی است.

رمضان در ایران تنها یک زمان برای روزه‌داری نیست بلکه فرصتی است برای نمایش دادن فرهنگها و سنت‌های غنی که از نسل‌های گذشته به ارث رسیده‌اند. این گزارش به بررسی آداب و رسوم ویژه ماه رمضان در نقاط مختلف ایران می‌پردازد.

آداب و رسوم مردم اردبیل در ماه رمضان

مردم اردبیل سه روز آخر ماه شعبان را به مناسبت فرا رسیدن ماه رمضان روزه می‌گیرند که این رسم در اردبیل معروف به "قاباقگنتمک" است. در این ماه با تعطیلی تمام مغازه‌ها به هنگام افطار سکوت سنگینی در شهر حاکم می‌شود. با شنیدن صدای اذان در هنگام سحر و واپسین لحظات افطار کمتر کسی هست که به یاد مرحوم موذن زاده اردبیلی نیفتد. از آنجایی که اذان گفتن از سنت‌های دیرینه مردم اردبیل می‌باشد به همین خاطر بسیاری از مومنان خوش صدای روستایی بر بام خانه‌های خود رفته و به هنگام سحر اذان می‌گویند.

“افطارلیق” یا “افطارسفراسی” از رایج ترین رسم های اردبیلی ها در ماه رمضان است که به واسطه آن مردم شهر همدیگر را به افطاری دعوت می کنند. رسم جالبی که بین اهالی مشکین شهر رایج است این است که زمانی که پسران و دختران نوجوانی که روزه اولی هستند برای اولین بار روزه گرفته اند را تشویق می کنند و به افتخار آنها یک میهمانی باشکوه برگزار می کنند و در نهایت بعد از افطار به آنها هدیه ای می دهند. ناگفته نماند فرنی با مربای گل محبوب ترین غذای اردبیلی ها در ماه رمضان است.

آیین ماه رمضان در کرمانشاه

بر اساس مستندات تاریخی در زمانهای خیلی گذشته مردم کرمانشاه یک نفر را به عنوان جارچی مسئول بیدار کردن مردم شهر می کردند و این شخص با کوبیدن طبل در هر کوچه اقدام به بیدار کردن مردم می کرد و البته در دوره قاجار این کار را با استفاده از سلاح توپ که مجهز به گلوله مشکی بود انجام می دادند و شهروندان را از نزدیک شدن اذان صبح با خبر می کردند ناگفته نماند که در آن زمان رویت هلال ماه رمضان هم به همین شیوه اعلام می شد. سحرخوانی یا خواندن مناجات نیز از شیوه های بیدار کردن مومنان شهر کرمانشاه می باشد.

کرمانشاهی ها رسم جالبی دارند که “کاسه همسایه” نام دارد آنها در این رسم یک وعده کامل غذای افطاری خود را به همسایه خود می دهند و در طول این ماه این رسم را به جا می آورند. حلیم کرمانشاهی ، شله زرد ، روغن کرمانشاهی ، آش ترخینه ، آش عباسعلی و ... از جمله غذاهای معروف کرمانشاهی ها در ماه رمضان است.

مردم کرمانشاه در شبهای نوزدهم و بیست و یکم هرسال در تکایا و مساجد به عزاداری می پردازند و همچنین در شبهای قدر مراسم بسیار باشکوهی برپا کرده و تا اذان صبح به عبادت و راز و نیاز مشغول می شوند.

آداب و رسوم سیستانی ها در ماه رمضان

یکی از رایج ترین رسم و رسوماتی که در سیستان وجود دارد آرک و بَرک می باشد. که معنی آن آوردن و بردن است و از آن رسم و رسوم های بسیار قدیمی سیستان و روستاهای نزدیک آن به شمار می رود. در این رسم جالب چنانچه از اجاق یکی از خانه ها دود بلند می شد اهل

آن خانه حتماً باید از غذایی که پخته بودند برای خانه هایی که دود غذایشان به آنها می رسید می بردند.

با بجا آوردن این رسم بیشتر اهالی سیستان به هنگام افطار میهمان خانه یکدیگر می شدند و در این میان فقرا نیز از این کار خیر و هم نوعدوستانه بهره مند می شدند. هنوز هم که هنوز است این رسم رواج بسیار زیادی در این منطقه دارد و مردم این شهر در ماه رمضان برای همسایه های خود غذاهایی مثل نان برک، شیر برنج و شله زرد می بردند.

آداب و رسوم تبریزی ها در ماه رمضان

خانه تکانی، پختن فطیر، نگاه به آینه با رویت هلال ماه، ارسال هدیه به تازه عروس و تازه دامادها، غبارروبی مساجد، دوختن کیسه ابن ملجم همه و همه از اقداماتی است که مردم استان آذربایجان شرقی به هنگام فرا رسیدن ماه رمضان انجام می دهند. در اکثر شهرها و روستاهای آذربایجان شرقی چند روز قبل از ماه رمضان مردم در تکایا و مساجد حضور به عمل می رسانند و مساجد را تمیز کرده و هماهنگی های لازم را جهت اقامه نمازهای جماعت اعمال می کنند.

در روستاها و شهرستان های تبریز کدبانو ها شروع به پخت نوعی فطیری به نام "نزیه" می کنند. این نان نوعی نان محلی مغزدار به شمار میرود که پای ثابت سفره های مردم تبریز می باشد. پیشواز رفتن یا همان سنت قاباخلاما از رایج ترین آداب و رسوم این خطه است. برخی از افراد در شهرستان ها و روستاهای این استان برای اینکه ماه را رویت کنند به پشت بام های خانه خود می روند و بر این باورند که بعد از رویت هلال ماه نگاه کردن به آینه و درود فرستادن به رسول خدا و خاندانش خوش یمن است.

تبریزی ها در این ایام خانواده داماد و اطرافیان را به افطاری دعوت می کنند و سپس خانواده داماد نیز متقابلاً به خانواده عروس و اطرافیان او افطاری می دهند. در افطاری دادن رسم دیگری نیز دارند که اول کوچکترها به خانه بزرگترها رفته و چنانچه خانواده ای وضعیت مالی خوبی داشت در دادن افطاری برای فامیل پیشقدم شود.

ماه رمضان در استان مرکزی

رایج ترین رسومی که در مناطق مختلف استان مرکزی هنوز هم حرفی برای گفتن دارد پخت نان فطیر می باشد که بانوان خانه دار در تنور ها یا فرهای خانگی سفره های افطارشان را با این شیرینی خوشمزه و مخصوص می آرایند. قنادی ها یک هفته قبل از شروع ماه مبارک اقدام به طبخ شیرینی گوش فیل می کنند. سفره های مردم روزه دار هر روز با آش رشته های خوشمزه و کله جوش و شله زرد آراسته می شود. مردم شهرها و روستاهای خنداب ماه مبارک را با صدای آرامبخش پیرترین موزن که مناجات های خواجه عبدالله انصاری را سر می دهد بیدار می شوند. پیرمرد موزن به همراه نوجوان با ندای برخیزید بر خیزید مردم را برای بیدار شدن سحری مهیا می کنند و تا زمانیکه خانه ای چراغش روشن نشده در جلوی آن خانه می ایستند.

آداب و رسوم مردم لرستان در ماه رمضان

اهالی لرستان هم مانند سایر مسلمانان قبل از شروع ماه مبارک به پیشواز می روند و با دل و قلبی پاک خود را برای این ماه عزیز و مبارک آماده می کنند. در شروع ماه رمضان در هنگام سحر و افطار قسمتی از غذای خود را به همسایگان می فرستند که در اصطلاح عامیانه به آن (کاسم سا) می گویند. زنان کدبانوی لرستانی سفره های خود و همسایگان و اطرافیان را با انواع غذای دلپذیر مانند شیر برنج ، شله زرد ، و حلوا پر رنگ تر می کنند. در ماه مبارک کمتر کسی را می توان پیدا کرد که نیازمند باشد چرا که لرستانی ها در این ماه مبارک هوای اطرافیان را بیشتر دارند و با پخش انواع نذری ها به کمک آنها می روند تا هیچ سفره ای خالی از طعام نباشد. در ایام شب های قدری حلوای نذری طبخ می کنند و بر طبق یک رسم کهن بخشی از این حلوا را به عنوان شیرینی عید فطر نگه می دارند. اهالی باصفای لرستان در این ماه مبارک کینه ها را از دل پاک کرده و به دیدار یکدیگر می روند.

ماه رمضان در استان زنجان

در استان زنجان سنت هایی است که بعضی ها فراموش شده ولی بعضی اکنون نیز اجرا می شوند. در زمان های قدیم روش های جالب و متعددی از قبیل کوبیدن درب خانه ها و شلیک توپ های مشقی ، از راه های بیدار کردن برای هنگام سحر محسوب می شد سالیان بعد که کارخانه ی کبریت سازی در زنجان تاسیس شد مسئول سوت این کارخانه با به صدا

در آوردن آن ، زمان سحر و حتی افطار را نیز اعلام میکرد و همچنین در آن زمان که ساعت ، رادیو و بلندگو برای آگاهی دادن نبود برخی به پشت بام ها رفته و با صدای بلند مناجات می خواندند و مردم را بیدار و آگاه می کردند.

از رسوم جالب زنجانی ها بردن افطاری برای نوعروسان تازه می باشد که امروزه با دعوت اطرافیان و خانواده ی نوعروس به افطاری این مراسم اینگونه برپا می شود.

زنجانی ها با چای چورکی (نان چایی) برکت سفره هایشان را بیشتر می کنند. این نان خوشمزه از آرد ، شکر ، تخم مرغ ، روغن مایع ، کنجد تهیه می گردد. شب نوزدهم و بیست و یکم رمضان شب های عزاداری در زنجان می باشد که مردم عزادار با خواندن دعای فرج امام زمان و دعای ابوحمزه و دعای جوشن کبیر و اقامه ی نماز به احیا و شب زنده داری مشغول می گردند.

چهار محال بختیاری و رسم کاکولی پزون رمضان

رسم کاکولی پزون در ۲۷ رمضان و شب های قدر در همه جای استان برگزار می شود و بیشتر افراد خود را مشغول پخت کاکولی که نوعی نان محلی استان است، می کنند و بعد در اماکن مذهبی مانند مساجد و امامزاده ها پخش می کنند. زنان بختیاری برای اجابت حاجتشان در روز ۲۷ رمضان با سینی های پر از حنا به مساجد می روند و با قاشق از حنای یکدیگر برداشته و در داخل سینی خود می ریزند و در روز عید فطر با گلاب ترکیب کرده و به دست و پای خود حنا می بندند که این رسم آن ها حنای مراد نام دارد.

آداب و رسوم مردم همدان در ماه رمضان

همدان از تاریخ کهنی در مورد آیین های ماه مبارک رمضان دارد که حتی قدمت برخی به تاریخ اسلام مربوط می شود و با گذشت سالیان متمادی باز هم این رسوم همچنان زنده اند.

یکی از این رسوم قدیمی در همدان دوختن کیسه ی برکت در ۲۷ رمضان است در این روز بانوان کدبانو و روزه دار موقع رفتن به مسجد و به جا آوردن نماز ظهر با خود نخ و سوزن و پارچه به مسجد می برند و در میان نماز ظهر و عصر یک یا چند کیسه ی برکت میدوزند.

مردم همدان معتقدند که کسی که داخل این کیسه ها پول بریزد خداوند به دارایی و مال او می افزاید. رسم توزیع آجیل مشکل گشا در زمان افطار به نیت حاجت روایی و همچنین جمع آوری خرده های نان سفره افطاری از دیگر رسم های رایج ماه مبارک رمضان در همدان می باشد.

آداب و رسوم ماه رمضان در شیراز

آخرین جمعه ماه شعبان را شیرازی ها به رسم کلوخ اندازون یا روز والون می شناسند و در آن روز دسته دسته اقدام به رفتن به گردشگاه های اطراف شهر می کنند و آن روز را به خوشی به شب می رسانند چرا که معتقدند ماه رمضان ، فقط ماه عبادت است و باید به راز و نیاز پرداخت.

چند روز قبل از شروع ماه رمضان زنان خانه دار شیرازی اقدام به تهیه ادویه جات ، ترشیجات ، خواروبار ، عرقیات و چاشنی های مختلف غذا می کنند تا درروزهای پیش رو خیالشان آسوده باشد. مردم شیراز همین که هلال ماه را رویت کردند سه صلوات می فرستند و با خود تکرار می کنند الهی که رمضان، ماه پر برکت و شریفی برای همه عزیزان باشد.

بسیاری از خانواده های شیرازی در ایام ماه مبارک رمضان نذری پخش میکنند و مهمانی هایشان را با افطاری دادن سپری می کنند. یک رسم دیگری که شیرازی ها دارند این است که مردم پس از افطار به دید و بازدید می پردازند و بعضی مواقع این دوره می ها تا صبح به طول می انجامد. انواع تنقلاتی مثل رنگینک، بامیه، زولبیا، فطیر خانگی، خرما، حلوا، دو نوع مربا، نان بازاری و پنیر از جمله خوراکی هایی هستند که پای ثابت سفره های سحری و افطار مردم جهرم و شیراز است.

رسم کلید زنی کرمانی ها در ماه رمضان

مردم کرمان هرگونه مراسم و جشن که داشته باشند تلاش می کنند در ماه شعبان و پیش از حلول ماه رمضان برگزار کنند. در زمان های قدیم در بین خانم های سالخورده رسم بر این بود که به خاطر خواص قهوه پس از اینکه آن را در آب حل می کردند کمی از آنرا به پیشانی خود می زدند.

در کرمان دختران و پسرانی که برای اولین بار روزه گرفته اند از

طرف بزرگترها هدیه ای به عنوان سر روزه ای می گیرند این باعث می شود بچه هایی که تازه به سن تکلیف رسیده اند برای انجام فریضه های ماه رمضان ترغیب شوند. از رایج ترین رسومات ماه رمضان در استان کرمان خواندن الله رمضانی توسط پسران و کلید زنی توسط دختران می باشد که در شب های قدر انجام می شود. جالب است بدانید کرمانی ها با فرا رسیدن ماه رمضان اقدام به تهیه قوتو کرده و در میان نیازمندان خیرات می کنند، قوتو یکی از خوراکی های مقوی استان کرمان به شمار می رود که طرفداران بیشماری در این استان و البته سایر شهرهای کشور دارد.

آداب و رسوم ماه رمضان در استان اصفهان

در ولادت دومین امام شیعیان در 15 ماه مبارک رمضان بسیاری از نانوایی های اصفهان نان رایگان به مردم پخش می کنند در اغلب مواقع هزینه این نانها را مردم شهر تقبل می کنند. شب های قدر استان اصفهان با شور و حال بسیار خاصی برگزار می شود ، سرتاسر شهر در ایام عزاداری سیاه پوش می شود. در این شهر نیز همانند سایر شهرها، مردم شب های قدر را تا سحر به راز و نیاز می پردازند و سپس بعد از مراسم احیا در میان عزاداران سحری و نذری های مختلفی پخش می شود.

رسم کلوخ اندازون، افطاری دادن، دوختن پیراهن مراد و ... از رسم های رایج دیگر اصفهانی ها در ماه رمضان است. در ایام ماه مبارک رمضان پختن غذاهای ویژه رونق خاصی در اصفهان می گیرد. غذاهایی مثل شله بریان زیره، ماش و قمری، حلیم بادمجان، خورش ماست، بریانی، شله زرد و ... از جمله غذاهای معروف اصفهانی ها در ماه رمضان است.

آداب و رسوم مردم تهران در ماه رمضان

مردم تهران قدیم در گذشته یکی از رسم های رایجی که داشتند این بود که با استفاده از شلیک توپ زمان افطار را به مردم شهر اعلام می کردند. از دیگر سنت های دیرینه تهرانی ها دعوت از روحانی ها برای حضور در مساجد روستاها و محله ها بوده است و روستا یا محلاتی که از داشتن روحانی محروم بودند با درخواست از امام جمعه شهر از او می خواستند که در این ماه یک روحانی به آنجا اعزام کند و یا حتی بعضی اوقات خودشان به قم می رفتند و اقدام به دعوت کردن از روحانیون در مساجد روستا و محلی خود می کردند.

تهرانی ها طبق یک رسم کهن به هنگام سحر زمانی که رادیو و تلویزیون نبود یکی از فرزندان خود را مسئول خواندن دعای سحر می کردند و بعد به آوای دعای سحر گوش جان می سپردند. پخت انواع آش و حلیم و توزیع آن بین روزه داران ، مراسم گلریزان و آزادی زندانیان ، برگزاری جلسات ختم قرآن، چاووش خوانی سحر و افسطاری دادن از اقداماتی است که مردم تهران همچنان و همچون گذشته در ماه مبارک رمضان آنها را به جا می آورند.